

คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่ ด้านการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

กรณีการประเมินคุณสมบัติและความเหมาะสมของครอบครัว
ผู้ขอรับบุตรบุญธรรมที่มีความหลากหลายทางเพศ

จัดทำโดย

ศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

คำนำ

การสร้างครอบครัวที่มั่นคง อบอุ่น และปลอดภัย คือรากฐานสำคัญของการพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคม การดำเนินงานด้านการรับบุตรบุญธรรมจึงเป็นภารกิจที่ต้องอาศัยความรอบคอบ ความเป็นมืออาชีพและการยึดมั่นในหลักการผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญสูงสุดในทุกขั้นตอน ซึ่งในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและกฎหมาย โดยเฉพาะการยอมรับความหลากหลายของรูปแบบครอบครัวและอัตลักษณ์ทางเพศมากขึ้น ส่งผลให้กระบวนการพิจารณารับบุตรบุญธรรมจำเป็นต้องปรับแนวคิดและวิธีการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงดังกล่าว ศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมจึงตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นธรรมและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ลดทอนมาตรฐานการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

คู่มือปฏิบัติงานฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางเชิงวิชาชีพสำหรับนักสังคมสงเคราะห์และผู้ปฏิบัติงานด้านการรับบุตรบุญธรรมในการสัมภาษณ์และประเมินครอบครัวผู้ขอรับบุตรบุญธรรมที่เป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยมุ่งเน้นการประเมินบนฐานของความสามารถความพร้อมและศักยภาพในการเป็นผู้ปกครองมากกว่าการพิจารณาจากอัตลักษณ์หรือรูปแบบครอบครัว ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการประเมินเป็นไปอย่างรอบด้านโปร่งใสและสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนเนื้อหาในคู่มือครอบคลุมทั้งกรอบแนวคิด หลักการสำคัญ บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ กระบวนการสัมภาษณ์ครอบครัวตัวอย่าง แนวคำถามเชิงวิชาชีพตลอดจนแนวทางการใช้ภาษาที่ครอบคลุมและให้เกียรติ เพื่อสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินการกิจได้อย่างมั่นใจและมีมาตรฐานเดียวกัน

ศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือปฏิบัติงานฉบับนี้จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจ ลดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงานและสนับสนุนการตัดสินใจของนักสังคมสงเคราะห์และคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมให้เป็นไปอย่างเหมาะสมรอบคอบและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อเด็ก อันจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่เปิดกว้าง เท่าเทียมและให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคนอย่างแท้จริง

ศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม
กรมกิจการเด็กและเยาวชน
พ.ศ. 2569

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร

บทที่ 1 บริบทใหม่ของการสร้างครอบครัวและความสำคัญของคู่มือฉบับนี้

- 1.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและรูปแบบครอบครัว 1
- 1.2 บริบทกฎหมายและการรับรองสิทธิในการสร้างครอบครัว 2
- 1.3 ความจำเป็นของแนวทางปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่ 2
- Key Takeaway 3

บทที่ 2 หลักการสำคัญในการประเมิน : กรอบความคิดเพื่อการปฏิบัติงานที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ

- 2.1 หลักการยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง 4
- 2.2 การประเมินแบบองค์รวม (Bio-Psycho-Social) 5
- 2.3 หลักการไม่เลือกปฏิบัติและการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 5
- 2.4 การมุ่งเน้นความสามารถและศักยภาพในการเป็นผู้ปกครอง 6
- 2.5 การสร้างความปลอดภัยทางใจและการประเมินบนฐานจุดแข็ง 6
- Key Takeaway 7

บทที่ 3 บทบาทและทัศนคติของเจ้าหน้าที่

- 3.1 การสำรวจอคติและทัศนคติของตนเอง 8
- 3.2 การสร้างความไว้วางใจ 8
- 3.3 ความรู้ความเข้าใจ LGBTQ+ 9
- 3.4 บทบาทของเจ้าหน้าที่ในฐานะพันธมิตร 9
- Key Takeaway 10

บทที่ 4 กระบวนการและขอบเขตการสัมภาษณ์ประเมินครอบครัว (Homestudy)

- 4.1 แนวคิดการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง 11
- 4.2 ขอบเขตการประเมินคุณสมบัติ 12
- 4.3 ความสัมพันธ์และเครือข่ายสนับสนุน 13
- 4.4 การประเมินการรับมืออคติและความท้าทาย 13
- 4.5 ความเข้าใจด้านกฎหมายและสิทธิ 14
- Key Takeaway 14

สารบัญ

บทที่ 5 คลังคำถามเพื่อการประเมิน

5.1 ประสบการณ์ชีวิตและอัตลักษณ์	15
5.2 เส้นทางการเป็นผู้ปกครอง	16
5.3 ความมั่นคงของชีวิตคู่/ชีวิตครอบครัว	17
5.4 เครือข่ายสนับสนุน	18
5.5 ประสบการณ์การถูกเลือกปฏิบัติ	19
5.6 การเตรียมความพร้อมเพื่อปกป้องเด็ก	20
Key Takeaway	21

บทที่ 6 แนวทางการใช้ภาษาที่ครอบคลุมและให้เกียรติ (Inclusive Language)

6.1 ความสำคัญของภาษาในกระบวนการประเมิน	22
6.2 ตัวอย่างภาษาที่ควรหลีกเลี่ยงและภาษาที่ควรใช้	23
6.3 การใช้สรรพนาม	25
6.4 การปรับแบบฟอร์มและเอกสาร	25
Key Takeaway	26

ภาคผนวก ก ตารางสรุปคำศัพท์ด้านความหลากหลายทางเพศ	27
--	----

ภาคผนวก ข แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์และประเมิน Homestudy	30
---	----

ภาคผนวก ค ตัวอย่างการใช้ภาษาที่ครอบคลุม (Inclusive Language) เมื่อทำงานกับผู้ขอรับเด็ก เป็นบุตรบุญธรรมที่เป็นคู่สมรส/คู่ชีวิตที่มีความหลากหลายทางเพศ	34
---	----

เชิงอ้างอิงท้ายเล่ม (References / Further Reading)	36
--	----

บทสรุปผู้บริหาร

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม โครงสร้างครอบครัวและบริบทกฎหมาย โดยเฉพาะการมีผลบังคับใช้ของพระราชบัญญัติสมรสเท่าเทียมส่งผลให้รูปแบบการสร้างครอบครัวมีความหลากหลายมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการรับบุตรบุญธรรมจึงจำเป็นต้องปรับกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับบริบทดังกล่าว โดยยังคงยึดมั่นในหลักการสำคัญสูงสุด คือ ผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก (The Best Interest of the Child)

คู่มือปฏิบัติงานฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางเชิงวิชาชีพ (Professional Practice Guideline) สำหรับนักสังคมสงเคราะห์และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสัมภาษณ์ประเมินครอบครัว (Homestudy) ของผู้ขอรับบุตรบุญธรรมที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสนับสนุนให้การประเมินเป็นไปอย่างเป็นธรรม รอบด้าน ปราศจากอคติและสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน โดยไม่ลดทอนมาตรฐานการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยสาระสำคัญของคู่มือฉบับนี้มุ่งเน้นการปรับ “กรอบความคิด” และ “กระบวนการประเมิน” จากการพิจารณาอัตลักษณ์ทางเพศของผู้ขอรับบุตรบุญธรรมไปสู่การประเมินความสามารถ ความพร้อมและศักยภาพในการเป็นผู้ปกครองอย่างแท้จริง โดยใช้แนวคิดการประเมินแบบองค์รวม (Holistic Assessment) และการประเมินบนฐานจุดแข็ง (Strengths-Based Approach) ควบคู่กับการสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยทางใจ (Psychological Safety) เพื่อให้ผู้ขอรับบุตรบุญธรรมสามารถเปิดเผยข้อมูลที่เป็นจริงอันจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อเด็กมากที่สุดเนื้อหาในคู่มือครอบคลุมตั้งแต่

- (1) หลักการสำคัญและกรอบการประเมินที่เป็นธรรม
- (2) บทบาทและทัศนคติที่เหมาะสมของนักสังคมสงเคราะห์
- (3) กระบวนการและขอบเขตการสัมภาษณ์ประเมินครอบครัว
- (4) คลังตัวอย่างแนวคำถามเพื่อการประเมินเชิงลึก พร้อมเหตุผลและข้อควรพิจารณา
- (5) แนวทางการใช้ภาษาที่ครอบคลุมและให้เกียรติ (Inclusive Language) เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์เชิงบวกตลอดกระบวนการทำงาน

ทั้งนี้ คู่มือฉบับนี้ มิได้จัดทำขึ้นเพื่อกำหนดผลการพิจารณาแทนดุลพินิจของนักสังคมสงเคราะห์หรือคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม แต่มีบทบาทเป็นเครื่องมือสนับสนุนการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มความชัดเจน ลดความคลาดเคลื่อนในการตีความและเสริมสร้างมาตรฐานการทำงานที่สอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย เป้าหมายสูงสุดของคู่มือฉบับนี้ คือ การสร้างความเชื่อมั่นว่าเด็กทุกคนจะได้รับการพิจารณาให้เติบโตในครอบครัวที่มั่นคง ปลอดภัยและเปี่ยมด้วยความรัก โดยการตัดสินใจทุกขั้นตอนตั้งอยู่บนฐานของข้อมูลที่รอบด้าน ความเป็นมืออาชีพและการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

บริบทใหม่ของการสร้างครอบครัวและความสำคัญของคู่มือฉบับนี้

การสร้างครอบครัวเป็นกระบวนการทางสังคมที่มีพลวัตและเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของยุคสมัย ทั้งในมิติของโครงสร้างครอบครัว บทบาทของสมาชิกในครอบครัวและการรับรู้ของสังคมต่อความหมายของคำว่า “ครอบครัว” การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อภารกิจของหน่วยงานและนักสังคมสงเคราะห์ที่ทำหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยเฉพาะในกระบวนการรับบุตรบุญธรรม ซึ่งต้องอาศัยการประเมินอย่างรอบคอบ เป็นธรรมและสอดคล้องกับความเป็นจริงของสังคมร่วมสมัย บทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายบริบทการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอันเป็นพื้นฐานในการจัดทำคู่มือฉบับนี้ ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบครอบครัวในสังคมไทย บริบทด้านกฎหมายและสิทธิในการสร้างครอบครัวไปจนถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้การปฏิบัติงานยังคงยึดมั่นในหลักผลประโยชน์สูงสุดของเด็กควบคู่กับการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

1.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและรูปแบบครอบครัว

ในอดีตสังคมไทยมักยึดถือภาพของครอบครัวในลักษณะ “ครอบครัวเดี่ยว” ที่ประกอบด้วยบิดา มารดาและบุตรเป็นรูปแบบหลัก อย่างไรก็ตามในปัจจุบันรูปแบบครอบครัวได้มีความหลากหลายมากขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ครอบครัวขยาย ครอบครัวที่สมาชิกมีความหลากหลายทางเพศ ครอบครัวที่เกิดจากการสมรสใหม่ รวมถึงครอบครัวที่เกิดจากกระบวนการรับบุตรบุญธรรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้สะท้อนเพียงโครงสร้างครอบครัวที่แตกต่างไปจากเดิมเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยม ทศนคติและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งมีได้ถูกกำหนดตายตัวด้วยเพศสภาพหรือบทบาทตามแบบแผนดั้งเดิมอีกต่อไป ความสามารถในการดูแลอบรมเลี้ยงดูและสร้างสภาพแวดล้อมที่มั่นคงปลอดภัยให้แก่เด็กจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งกว่ารูปแบบหรือโครงสร้างของครอบครัว สำหรับกระบวนการรับบุตรบุญธรรมการยึดติดกับกรอบความคิดเดิมที่มองว่าครอบครัวควรมีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอาจนำไปสู่การประเมินที่ไม่สะท้อนศักยภาพที่แท้จริงของผู้ขอรับบุตรบุญธรรมและอาจเป็นอุปสรรคต่อโอกาสของเด็กในการเติบโตในครอบครัวที่มีความพร้อมและเหมาะสม

บทที่ 1

บริบทใหม่ของการสร้างครอบครัวและความสำคัญของคู่มือฉบับนี้

1.2 บริบทกฎหมายและการรับรองสิทธิในการสร้างครอบครัว

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวสอดคล้องกับพัฒนาการด้านกฎหมายและนโยบายของรัฐที่ให้ความสำคัญกับหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะการรับรองสิทธิในการสร้างครอบครัวของบุคคลทุกกลุ่ม ภายใต้กรอบของสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การมีผลบังคับใช้ของกฎหมายที่รับรองความเท่าเทียมในการสมรสและการใช้ชีวิตคู่ (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับที่ 24 พ.ศ. 2567 หรือที่เรียกว่ากฎหมายสมรสเท่าเทียม) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศสามารถสร้างครอบครัวได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายและเข้าถึงกระบวนการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและเด็กได้อย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการรับบุตรบุญธรรม ซึ่งจำเป็นต้องปรับแนวทางการประเมินให้สอดคล้องกับกรอบกฎหมายใหม่ โดยไม่ลดทอนมาตรฐานการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ทั้งนี้ การรับรองสิทธิของผู้ขอรับบุตรบุญธรรม มีได้หมายความว่า การพิจารณาจะเป็นไปโดยปราศจากเงื่อนไข หากแต่เป็นการยืนยันว่าการประเมินจะต้องตั้งอยู่บนฐานของความสามารถ ความพร้อมและศักยภาพในการเป็นผู้ปกครองอย่างแท้จริง มิใช่การตัดสินจากอัตลักษณ์ทางเพศหรือรูปแบบครอบครัวเป็นสำคัญ

1.3 ความจำเป็นของแนวทางปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่

ท่ามกลางบริบทการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เจ้าหน้าที่ในกระบวนการรับบุตรบุญธรรมต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านการตีความกฎหมาย การปรับกรอบความคิดในการประเมินและการจัดการกับอคติหรือความไม่แน่ใจในการปฏิบัติงาน การขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนอาจนำไปสู่ความคลาดเคลื่อนในการประเมินความไม่สม่ำเสมอของมาตรฐานการทำงานและความกังวลในการใช้ดุลพินิจเชิงวิชาชีพ คู่มือฉบับนี้จึงจัดทำขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นกรอบอ้างอิงเชิงวิชาชีพช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมั่นใจเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบททางสังคมและกฎหมายในปัจจุบัน โดยยังคงยึดมั่นในหลักการสำคัญที่สุด คือ ผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก ซึ่งการมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนยังช่วยลดความเสี่ยงจากการใช้ดุลพินิจที่อาจได้รับอิทธิพลจากอคติส่วนบุคคลและส่งเสริมให้กระบวนการประเมินเป็นไปอย่างโปร่งใสตรวจสอบได้ และเคารพศักดิ์ศรีของผู้ขอรับบุตรบุญธรรมทุกคน อันจะนำไปสู่การตัดสินใจที่เหมาะสมและเป็นธรรมต่อเด็กในระยะยาว

บทที่ 1

บริบทใหม่ของการสร้างครอบครัวและความสำคัญของคู่มือฉบับนี้

KEY TAKEAWAY

- รูปแบบครอบครัวมีความหลากหลายมากขึ้น แต่ความต้องการพื้นฐานของเด็กยังคงเหมือนเดิม คือความมั่นคง ความปลอดภัยและความรัก
 - การเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายเป็นการ ขยายโอกาสในการสร้างครอบครัว ไม่ใช่การลดมาตรฐานการคุ้มครองเด็ก
 - การประเมินครอบครัวที่เป็นธรรม ต้องพิจารณาที่ ความสามารถและศักยภาพในการ เป็นผู้ปกครองมากกว่ารูปแบบหรืออัตลักษณ์
 - แนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนช่วยให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจเชิงวิชาชีพได้อย่างมั่นใจ สอดคล้องและตรวจสอบได้
-

หลักการสำคัญในการประเมิน : กรอบความคิด เพื่อการปฏิบัติงานที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ

หลักการสำคัญในการประเมิน: กรอบความคิดเพื่อการปฏิบัติงานที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ

การประเมินครอบครัวผู้ขอรับบุตรบุญธรรมเป็นกระบวนการที่มีความละเอียดอ่อนและส่งผลกระทบต่อชีวิตและอนาคตของเด็ก การดำเนินการดังกล่าวจึงต้องตั้งอยู่บนหลักการที่ชัดเจนเป็นธรรมและยึดมั่นในจริยธรรมวิชาชีพอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในบริบทของครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งอาจเผชิญกับอคติหรือความเข้าใจคลาดเคลื่อนจากสังคมโดยรอบ บทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอหลักการสำคัญที่เป็นกรอบความคิดในการประเมินเพื่อให้นักสังคมสงเคราะห์สามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สม่่าเสมอและสอดคล้องกับหลักผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยหลักการเหล่านี้มีได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงนามธรรม หากแต่เป็นรากฐานที่กำหนดทิศทาง วิธีการและคุณภาพของการประเมินในทุกขั้นตอน

2.1 หลักการยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง

หลักการยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered Approach) เป็นหลักการพื้นฐานสูงสุดของกระบวนการรับบุตรบุญธรรม การตัดสินใจทุกขั้นตอนต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุด สวัสดิภาพและความต้องการของเด็กเป็นลำดับแรก โดยไม่ให้ประเด็นอื่นใดไม่ว่าจะเป็นความเชื่อส่วนบุคคลความคาดหวังทางสังคมหรืออัตลักษณ์ของผู้ขอรับบุตรบุญธรรมเข้ามามีอิทธิพลเหนือการพิจารณา

การยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การพิจารณาว่าครอบครัวที่กำลังประเมินมีความสามารถในการจัดหาสภาพแวดล้อมที่มั่นคง ปลอดภัยและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในทุกมิติหรือไม่ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา นักสังคมสงเคราะห์จึงต้องมองเด็กในฐานะปัจเจกบุคคลที่มีสิทธิมีเสียงและมีความต้องการเฉพาะของตนเองไม่ใช่เพียงวัตถุของกระบวนการทางกฎหมายหรือสังคมในบริบทของครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศ หลักการนี้ช่วยให้การประเมินไม่หลุดไปสู่การถกเถียงเรื่องรูปแบบครอบครัว แต่ยังคงมุ่งเน้นไปที่คำถามสำคัญว่าเด็กจะได้รับการดูแลและเติบโตอย่างมีคุณภาพในครอบครัวนี้หรือไม่

หลักการสำคัญในการประเมิน : กรอบความคิด เพื่อการปฏิบัติงานที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ

2.2 การประเมินแบบองค์รวม (BIO-PSYCHO-SOCIAL)

การประเมินแบบองค์รวมเป็นการพิจารณาผู้ขอรับบุตรบุญธรรมในทุกมิติของชีวิต โดยครอบคลุมด้านชีวภาพ (Biological) จิตใจ (Psychological) และสังคม (Social) อย่างเชื่อมโยงกัน ไม่แยกส่วนหรือให้ความสำคัญกับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งมากเกินไป โดยในมิติทางชีวภาพการประเมินอาจครอบคลุมถึงสุขภาพกายความสามารถในการดูแลตนเองและผู้อื่นรวมถึงความพร้อมด้านทรัพยากรที่จำเป็นต่อการเลี้ยงดูเด็กในมิติทางจิตใจ เจ้าหน้าที่ควรพิจารณาความมั่นคงทางอารมณ์ กลไกการรับมือกับความเครียดความสามารถในการสร้างความผูกพันและทัศนคติในการเลี้ยงดูเด็ก ส่วนในมิติทางสังคม การประเมินควรครอบคลุมถึงความสัมพันธ์ในครอบครัว เครือข่ายสนับสนุน และบริบทแวดล้อมที่เด็กจะเติบโตขึ้น การใช้กรอบการประเมินแบบองค์รวมช่วยลดความเสี่ยงของการตัดสินใจจากข้อมูลเพียงบางส่วนและช่วยให้เจ้าหน้าที่มองเห็นศักยภาพและข้อจำกัดของครอบครัวในภาพรวม อันจะนำไปสู่การตัดสินใจที่รอบคอบและเป็นธรรมยิ่งขึ้น

2.3 หลักการไม่เลือกปฏิบัติและการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

หลักการไม่เลือกปฏิบัติ (Non-Discrimination) และการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นหลักการสำคัญที่ต้องฝังอยู่ในทุกขั้นตอนของการประเมิน เจ้าหน้าที่ต้องตระหนักว่าผู้ขอรับบุตรบุญธรรมทุกคนมีคุณค่าและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะ มีอัตลักษณ์ทางเพศ เพศวิถีหรือรูปแบบครอบครัวใด

การเลือกปฏิบัติอาจเกิดขึ้นได้ทั้งในรูปแบบที่ชัดเจนและแฝงเร้น เช่น การตั้งคำถามที่มีนัยตัดสิน การคาดการณ์ผลลัพธ์เชิงลบล่วงหน้าหรือการใช้มาตรฐานที่แตกต่างกับครอบครัวบางกลุ่ม หลักการนี้จึงกำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องใช้มาตรฐานการประเมินเดียวกันกับผู้ขอรับบุตรบุญธรรมทุกคน โดยปรับเพียงวิธีการสื่อสารให้เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละครอบครัว การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยังหมายถึงการให้เกียรติในประสบการณ์ชีวิต ตัวตนและเรื่องราวของผู้ขอรับบุตรบุญธรรมและการสร้างพื้นที่ให้พวกเขาสามารถแสดงออกและอธิบายตนเองได้อย่างปลอดภัยและเป็นธรรมชาติ

หลักการสำคัญในการประเมิน : กรอบความคิด เพื่อการปฏิบัติงานที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ

2.4 การมุ่งเน้นความสามารถและศักยภาพในการเป็นผู้ปกครอง

หัวใจของการประเมินครอบครัวผู้xorับบุตรบุญธรรมคือการพิจารณาความสามารถและศักยภาพในการเป็นผู้ปกครอง (Parenting Capacity) ไม่ใช่การตัดสินจากอัตลักษณ์ทางเพศหรือรูปแบบครอบครัว หลักการนี้ช่วยเปลี่ยนจุดสนใจของการประเมินจากคำถามว่า “ครอบครัวนี้เป็นใคร” ไปสู่คำถามว่า “ครอบครัวนี้สามารถดูแลเด็กได้อย่างไร”

การมุ่งเน้นที่ความสามารถในการเป็นผู้ปกครองครอบคลุมถึงทักษะการเลี้ยงดูความเข้าใจ พัฒนาการเด็กความสามารถในการสร้างความผูกพัน การสื่อสารเชิงบวก การจัดการกับปัญหาและความพร้อมในการปรับตัวตามความต้องการของเด็กในแต่ละช่วงวัย หลักการนี้ยังเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่มองเห็นศักยภาพที่อาจยังไม่สมบูรณ์ แต่สามารถพัฒนาได้ผ่านการสนับสนุนหรือการเสริมสร้างทักษะที่เหมาะสม

2.5 การสร้างความปลอดภัยทางใจและการประเมินบนฐานจุดแข็ง

ความปลอดภัยทางใจ (Psychological Safety) เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การประเมินสะท้อนความเป็นจริงของชีวิตผู้xorับบุตรบุญธรรมเจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่ผู้xorับบุตรบุญธรรม รู้สึกไว้วางใจ ไม่ถูกตัดสิน และสามารถเปิดเผยข้อมูลได้อย่างตรงไปตรงมา

เมื่อผู้xorับบุตรบุญธรรมรู้สึกปลอดภัย พวกเขามักจะแสดงศักยภาพกลไกการรับมือกับอุปสรรคและประสบการณ์ชีวิตที่แท้จริงออกมา ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญต่อการประเมินการประเมินบนฐานจุดแข็ง (Strengths-Based Approach) จึงเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการสร้างความปลอดภัยทางใจ โดยมุ่งค้นหา และให้คุณค่ากับความเข้มแข็งความยืดหยุ่น และทักษะการปรับตัวที่ผู้xorับบุตรบุญธรรมได้พัฒนาขึ้นจากประสบการณ์ชีวิต ซึ่งแนวคิดนี้ไม่ได้มองข้ามข้อจำกัดหรือความท้าทาย หากแต่ช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถประเมินได้อย่างสมดุลและนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงสนับสนุนที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้ปกครองได้

หลักการสำคัญในการประเมิน : กรอบความคิด เพื่อการปฏิบัติงานที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ

KEY TAKEAWAY

- การประเมินที่เป็นธรรมต้องเริ่มจากการ ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ในทุกขั้นตอน
 - การประเมินแบบองค์รวมช่วยให้เห็นภาพชีวิตและศักยภาพของครอบครัวอย่างรอบด้าน
 - หลักการไม่เลือกปฏิบัติเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
 - การมุ่งเน้นความสามารถในการเป็นผู้ปกครอง ช่วยให้การประเมินไม่หลุดจากเป้าหมายหลัก
 - ความปลอดภัยทางใจและการมองเห็นจุดแข็ง คือกุญแจสำคัญของข้อมูลที่แท้จริงและการตัดสินใจที่มีคุณภาพ
-

3.1 การสำรวจอคติและทัศนคติของตนเอง

การตระหนักรู้ถึงอคติและทัศนคติของตนเองเป็นทักษะพื้นฐานของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ อคติอาจเกิดขึ้นได้จากประสบการณ์ชีวิต การอบรมเลี้ยงดู ค่านิยมทางสังคมหรือกรอบความคิดที่สั่งสมมาโดยไม่รู้ตัว โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเพศ อัตลักษณ์และรูปแบบครอบครัว เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องตั้งคำถามกับตนเองอย่างสม่ำเสมอ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับครอบครัวที่ “เหมาะสม” ความคาดหวังต่อบทบาทผู้ปกครอง หรือความกังวลต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก การยอมรับว่าตนเองอาจมีอคติหรือความไม่เข้าใจในบางประเด็น มิใช่ข้อบกพร่องทางวิชาชีพ หากแต่เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาและการปฏิบัติงานอย่างมีจริยธรรม การสำรวจตนเอง ช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงทางวิชาชีพกับความคิดเห็นส่วนบุคคล และลดความเสี่ยงที่อคติจะส่งผลต่อการตั้งคำถาม การตีความข้อมูลหรือข้อเสนอแนะในการประเมิน

3.2 การสร้างความไว้วางใจ

ความไว้วางใจเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้กระบวนการสัมภาษณ์สะท้อนความเป็นจริงของชีวิตผู้ขอรับบุตรบุญธรรม เจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทในการสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยเปิดกว้าง และไม่ตัดสิน เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถเล่าเรื่องราวของตนเองได้อย่างเป็นธรรมชาติ การสร้างความไว้วางใจเริ่มต้นจากการอธิบายวัตถุประสงค์และขอบเขตของการสัมภาษณ์อย่างชัดเจน การใช้ภาษาที่ให้เกียรติ การรับฟังอย่างตั้งใจและการแสดงท่าทีเป็นกลางทางอารมณ์เจ้าหน้าที่ควรหลีกเลี่ยงท่าทีที่ทำให้ผู้ขอรับบุตรบุญธรรมรู้สึกว่ากำลังถูกสอบสวนหรือถูกคาดหวังให้ต้องพิสูจน์คุณค่าของตนเอง เมื่อความไว้วางใจเกิดขึ้นผู้ขอรับบุตรบุญธรรมจะมีแนวโน้มเปิดเผยทั้งจุดแข็ง ความท้าทายและข้อกังวลอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญต่อการประเมินที่รอบด้านและเป็นธรรม

3.3 ความรู้ความเข้าใจ LGBTQ+

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศเป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องมีในบริบทการทำงานปัจจุบันความรู้ดังกล่าวครอบคลุมความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศ เพศวิถี การแสดงออกทางเพศและคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความแตกต่างระหว่างแนวคิดเหล่านี้ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ควรตระหนักถึงบริบททางสังคมที่บุคคล LGBTQ+ อาจเผชิญ เช่น การถูกตีตรา การเลือกปฏิบัติหรือความไม่เท่าเทียมเชิงโครงสร้าง ความเข้าใจในประสบการณ์เหล่านี้ช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถตั้งคำถามและตีความข้อมูลได้อย่างเหมาะสมไม่เหมารวม และไม่ลดทอนคุณค่าของผู้ขอรับบุตรบุญธรรม ความรู้ความเข้าใจดังกล่าว มิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดกลุ่มหรือแยกความแตกต่าง หากแต่เพื่อให้การประเมินตั้งอยู่บนฐานของความเข้าใจที่ถูกต้องและหลีกเลี่ยงการใช้สมมติฐานที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิตผู้ขอรับบุตรบุญธรรม

3.4 บทบาทของเจ้าหน้าที่ในฐานะพันธมิตร

บทบาทของเจ้าหน้าที่ในฐานะพันธมิตร หมายถึงการแสดงท่าทีสนับสนุนเข้าอกเข้าใจ และยืนอยู่บนหลักการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ขอรับบุตรบุญธรรม โดยไม่ทำให้พวกเขารู้สึกว่าต้องปกป้องหรืออธิบายตัวตนของตนเองอยู่ตลอดเวลา การเป็นพันธมิตรมิได้หมายถึงการละเลยการประเมินอย่างเข้มงวด หากแต่เป็นการสร้างพื้นที่ที่ผู้ขอรับบุตรบุญธรรมสามารถแสดงศักยภาพและความพร้อมในการเป็นผู้ปกครองได้อย่างเต็มที่ บทบาทนี้ช่วยลดความตึงเครียด ลดการปกปิดข้อมูลและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้ประเมินและผู้ให้สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ในบทบาทของพันธมิตรยังมีหน้าที่ในการทบทวนการใช้ภาษา การตั้งคำถามและการสื่อสารของตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้แน่ใจว่ากระบวนการประเมินเป็นไปอย่างให้เกียรติ เป็นธรรมและสอดคล้องกับหลักจริยธรรมวิชาชีพ

บทบาทและทัศนคติของเจ้าหน้าที่

KEY TAKEAWAY

- ตัวเจ้าหน้าที่คือองค์ประกอบสำคัญที่สุดของกระบวนการประเมิน
 - การตระหนักรู้ในอคติของตนเองเป็นทักษะวิชาชีพ ไม่ใช่จุดอ่อน
 - ความไว้วางใจคือเงื่อนไขของข้อมูลที่เป็นจริงและรอบด้าน
 - ความรู้ความเข้าใจ LGBTQ+ เป็นความรู้พื้นฐานของการทำงานในบริบทปัจจุบัน
 - บทบาทของเจ้าหน้าที่ในฐานะพันธมิตร ช่วยให้การประเมินสะท้อนศักยภาพของครอบครัวอย่างแท้จริง
-

กระบวนการและขอบเขตการสัมภาษณ์ ประเมินครอบครัว (Homestudy)

การสัมภาษณ์ประเมินครอบครัว (Homestudy) เป็นกระบวนการสำคัญที่เชื่อมโยงหลักการเชิงนโยบายและจริยธรรมวิชาชีพเข้ากับการปฏิบัติงานในภาคสนามอย่างเป็นรูปธรรม กระบวนการนี้มีได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อรวบรวมข้อมูลตามแบบฟอร์ม หากแต่เป็นการทำความเข้าใจชีวิตความสัมพันธ์และศักยภาพของผู้ขอรับบุตรบุญธรรมในบริบทจริง เพื่อประกอบการพิจารณาว่าเด็กจะได้รับการดูแลในครอบครัวที่มีความมั่นคง ปลอดภัยและเอื้อต่อพัฒนาการหรือไม่

บทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายแนวคิด วิธีการและขอบเขตของการสัมภาษณ์ประเมินครอบครัวอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินกระบวนการ Homestudy ได้อย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมประเด็นที่จำเป็นและยังคงความยืดหยุ่นตามบริบทเฉพาะของแต่ละครอบครัว โดยยึดหลักผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นแกนกลางตลอดกระบวนการ

4.1 แนวคิดการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นแนวทางหลักที่เหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ประเมินครอบครัวในกระบวนการรับบุตรบุญธรรม เนื่องจากเป็นรูปแบบที่ผสมผสานระหว่าง **ความเป็นระบบของการประเมิน** และ **ความยืดหยุ่นในการทำความเข้าใจบริบทชีวิตจริงของครอบครัว** อย่างสมดุลในการสัมภาษณ์ลักษณะนี้ เจ้าหน้าที่จะมีกรอบหัวข้อและประเด็นสำคัญที่ต้องประเมินล่วงหน้า เช่น ประวัติชีวิต ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เครือข่ายสนับสนุน ทักษะการเลี้ยงดูและความพร้อมในการรับมือกับความท้าทายที่อาจเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามจะไม่ยึดติดกับลำดับคำถามหรือถ้อยคำที่ตายตัว แต่สามารถปรับเปลี่ยนการตั้งคำถาม การเจาะลึกและการขยายประเด็นให้สอดคล้องกับการตอบและบริบทของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละราย

แนวคิดสำคัญของการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างคือการมองการสัมภาษณ์เป็น **กระบวนการสนทนาเชิงวิชาชีพ** มากกว่าการซักถามตามแบบฟอร์มหรือการสอบปากคำ การเปิดพื้นที่ให้ผู้ขอรับบุตรบุญธรรมเล่าเรื่องราวชีวิต ประสบการณ์และมุมมองของตนเอง อย่างเป็นธรรมชาติช่วยให้เจ้าหน้าที่เข้าใจศักยภาพความสัมพันธ์และสภาพแวดล้อมของครอบครัวได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน

กระบวนการและขอบเขตการสัมภาษณ์ ประเมินครอบครัว (Homestudy)

การใช้แนวทางนี้ยังช่วยลดความตึงเครียดและความกังวลของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยเฉพาะในกรณีของครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งอาจเคยมีประสบการณ์การถูกตีตราหรือการเลือกปฏิบัติมาก่อน เมื่อบรรยากาศการสัมภาษณ์เป็นไปอย่างปลอดภัยและไม่ตัดสิน ผู้ขอรับบุตรบุญธรรมจะมีแนวโน้มเปิดเผยข้อมูลที่เป็นจริง ทั้งในส่วนของจุดแข็งความท้าทาย และข้อกังวล ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญต่อการประเมินที่มีคุณภาพ

4.2 ขอบเขตการประเมินคุณสมบัติ

การประเมินคุณสมบัติของผู้ขอรับบุตรบุญธรรมต้องดำเนินการอย่างรอบคอบและอยู่ภายในขอบเขตที่จำเป็นต่อการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยเจ้าหน้าที่ควรมุ่งประเมินความสามารถและความพร้อมในการเป็นผู้ปกครอง มากกว่าการพิจารณาลักษณะส่วนบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็ก

ขอบเขตการประเมินควรครอบคลุมถึงประวัติชีวิตและประสบการณ์การเติบโต ความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ ความพร้อมด้านทรัพยากรและสภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนทัศนคติและความเข้าใจเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กในบริบทของการรับบุตรบุญธรรม การกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนช่วยลดความเสี่ยงของการตั้งคำถามที่ลวงละเมิดความเป็นส่วนตัวหรือการประเมินในประเด็นที่ไม่ส่งผลต่อสวัสดิภาพเด็ก

ในบริบทของครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศ การประเมินคุณสมบัติควรตั้งอยู่บนมาตรฐานเดียวกับครอบครัวรูปแบบอื่น โดยปรับเพียงวิธีการสื่อสารให้เหมาะสมกับบริบทเฉพาะ เพื่อให้การประเมินเป็นไปอย่างเป็นธรรมและสม่ำเสมอ

กระบวนการและขอบเขตการสัมภาษณ์ ประเมินครอบครัว (Homestudy)

4.3 ความสัมพันธ์และเครือข่ายสนับสนุน

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและเครือข่ายสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความมั่นคงและคุณภาพการเลี้ยงดูเด็ก เจ้าหน้าที่จึงควรประเมินคุณภาพของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขอรับบุตรบุญธรรมและคู่สมรส (ถ้ามี) ทั้งในด้านการสื่อสาร การจัดการความขัดแย้ง และการแบ่งบทบาทความรับผิดชอบภายในครอบครัว

นอกจากนี้ การประเมินควรครอบคลุมถึงเครือข่ายสนับสนุนจากครอบครัวเดิม เพื่อนชุมชน และแหล่งทรัพยากรในสังคม โดยเฉพาะในกรณีที่ครอบครัวเดิมไม่ให้การสนับสนุนเจ้าหน้าที่ควรพิจารณา “ครอบครัวที่เลือกเอง” (Families of Choice) ในฐานะเครือข่ายสนับสนุนที่มีคุณค่าและมีบทบาทสำคัญต่อการเลี้ยงดูเด็ก การมีเครือข่ายสนับสนุนที่เหมาะสมช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นและความมั่นคงให้แก่ครอบครัวและเป็นปัจจัยสำคัญในการรับมือกับสถานการณ์ท้าทายที่อาจเกิดขึ้นในระยะยาว

4.4 การประเมินการรับมืออคติและความท้าทาย

ครอบครัวผู้ขอรับบุตรบุญธรรม โดยเฉพาะครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศอาจต้องเผชิญกับอคติ การเลือกปฏิบัติ หรือคำถามจากสังคมรอบข้าง เจ้าหน้าที่จึงควรประเมินความพร้อมของผู้ขอรับบุตรบุญธรรมในการรับมือกับสถานการณ์เหล่านี้ ทั้งในระดับบุคคลและในบริบทของการเลี้ยงดูเด็ก

การประเมินควรมุ่งเน้นที่กลไกการรับมือกับความเครียด ความสามารถในการสื่อสารเชิงบวก การใช้ประสบการณ์ชีวิตเป็นแหล่งเรียนรู้และแผนการสนับสนุนเด็กเมื่อต้องเผชิญกับการล้อเลียนหรืออคติจากสังคม การตั้งคำถามในประเด็นนี้ควรดำเนินการด้วยความระมัดระวังอธิบายเหตุผลอย่างชัดเจนและหลีกเลี่ยงถ้อยคำที่มีนัยตัดสินหรือกล่าวโทษ

กระบวนการและขอบเขตการสัมภาษณ์ ประเมินครอบครัว (Homestudy)

4.5 ความเข้าใจด้านกฎหมายและสิทธิ

ความเข้าใจด้านกฎหมายและสิทธิของผู้ปกครองและเด็กเป็นองค์ประกอบสำคัญของความพร้อมในการรับบุตรบุญธรรม นักสังคมสงเคราะห์ควรประเมินว่าผู้ขอรับบุตรบุญธรรมมีความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือไม่ เช่น อำนาจปกครองบุตร สิทธิในการตัดสินใจด้านการแพทย์ สิทธิในการศึกษา สิทธิในทรัพย์สินและมรดก โดยในบริบทของครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศ การประเมินควรครอบคลุมถึงความเข้าใจในสถานะทางกฎหมายของคู่สมรสและการวางแผนรองรับสถานการณ์ทางกฎหมายที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้มั่นใจว่าเด็กจะได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างต่อเนื่องและมั่นคง

KEY TAKEAWAY

- Homestudy คือกระบวนการทำความเข้าใจชีวิตจริงของครอบครัว ไม่ใช่การสอบปากคำ
- การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างช่วยให้การประเมินเป็นระบบ ยืดหยุ่น และเป็นธรรมชาติ
- ขอบเขตการประเมินที่ชัดเจนช่วยให้นักสังคมสงเคราะห์ใช้ดุลพินิจได้อย่างมั่นใจ
- ความสัมพันธ์และเครือข่ายสนับสนุนเป็นปัจจัยสำคัญของความมั่นคงในครอบครัว
- การประเมินความพร้อมด้านการรับมืออคติและความเข้าใจด้านกฎหมายช่วยคุ้มครองเด็กในระยะยาว

คลังคำถามเพื่อการประเมิน

คลังคำถามในบทนี้จัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุนการสัมภาษณ์ประเมินครอบครัวในกระบวนการรับบุตรบุญธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยให้นักสังคมสงเคราะห์สามารถรวบรวมข้อมูลที่รอบด้านเป็นจริงและสอดคล้องกับหลักการยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง คำถามที่นำเสนอเป็นเพียง “แนวทาง” สำหรับการสนทนาเชิงวิชาชีพ มิใช่สคริปต์ ที่ต้องถามตามลำดับหรือถ้อยคำตายตัว

หลักการสำคัญในการใช้คลังคำถาม คือการใช้มาตรฐานการประเมินเดียวกันกับผู้ขอรับบุตรบุญธรรมทุกคน โดยปรับเพียงวิธีการสื่อสารให้เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละครอบครัว เพื่อหลีกเลี่ยงการเลือกปฏิบัติและลดความเสี่ยงจากอคติที่อาจแฝงอยู่ในกระบวนการสัมภาษณ์

5.1 ประสบการณ์ชีวิตและอัตลักษณ์

คำถามในประเด็นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจเส้นทางชีวิต ประสบการณ์การเติบโต และการรับรู้ตนเองของผู้ขอรับบุตรบุญธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ปกครอง

แนวคำถามตัวอย่าง

- คุณช่วยเล่าให้ฟังถึงประสบการณ์การเติบโตและเหตุการณ์สำคัญในชีวิตที่หล่อหลอมให้คุณเป็นคุณในวันนี้ได้หรือไม่
- มีประสบการณ์ใดในชีวิตที่คุณคิดว่าส่งผลต่อมุมมองหรือแนวทางการเลี้ยงดูเด็กของคุณ
- คุณมีวิธีจัดการกับความเปลี่ยนแปลงหรือความท้าทายในชีวิตอย่างไร

ข้อควรพิจารณาเชิงวิชาชีพ

ควรมุ่งทำความเข้าใจความเข้มแข็ง กลไกการปรับตัวและการเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิต มากกว่าการตัดสินคุณค่าของอัตลักษณ์หรือเส้นทางชีวิตของผู้ให้สัมภาษณ์

5.2 เส้นทางสู่การเป็นผู้ปกครอง

ประเด็นนี้มุ่งประเมินแรงจูงใจ ความตั้งใจและความเข้าใจในบทบาทการเป็นผู้ปกครอง รวมถึงการตัดสินใจเลือกเส้นทางการรับบุตรบุญธรรม

แนวคำถามตัวอย่าง

- อะไรเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้คุณตัดสินใจรับบุตรบุญธรรม
- คุณมีความคาดหวังอย่างไรต่อการเป็นผู้ปกครอง
- คุณมองบทบาทและความรับผิดชอบของผู้ปกครองในชีวิตประจำวันอย่างไร
- คุณมีแนวคิดหรือแผนการสื่อสารกับเด็กเกี่ยวกับการเป็นบุตรบุญธรรมหรือไม่

ข้อควรพิจารณาเชิงวิชาชีพ

ควรใช้ความละเอียดอ่อน โดยเฉพาะในกรณีที่มีการตัดสินใจรับบุตรบุญธรรมเกี่ยวข้องกับประสบการณ์การสูญเสียหรือความผิดหวังในชีวิต

คลังคำถามเพื่อการประเมิน

5.3 ความมั่นคงของชีวิตคู่/ชีวิตครอบครัว

คำถามในส่วนนี้ใช้ประเมินคุณภาพและความมั่นคงของความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของสภาพแวดล้อมที่เด็กจะเติบโต

แนวคำถามตัวอย่าง

- คุณและคู่สมรมีวิธีสื่อสารและตัดสินใจร่วมกันอย่างไร
- เมื่อเกิดความขัดแย้ง คุณมีวิธีจัดการหรือแก้ไขปัญหาอย่างไร
- คุณแบ่งบทบาทและความรับผิดชอบในครอบครัวอย่างไร
- มีประสบการณ์จากความสัมพันธ์ในอดีตที่ช่วยให้คุณเรียนรู้ในการสร้างครอบครัวปัจจุบันหรือไม่

ข้อควรพิจารณาเชิงวิชาชีพ

ควรมุ่งประเมินพลวัตของความสัมพันธ์ การสื่อสารและการแก้ปัญหาร่วมกันมากกว่า การยึดติดกับบทบาทตามเพศสภาพแบบดั้งเดิม

5.4 เครือข่ายสนับสนุน

เครือข่ายสนับสนุนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมความมั่นคงและความยืดหยุ่นให้แก่ครอบครัวในการเลี้ยงดูเด็ก

แนวคำถามตัวอย่าง

- ใครบ้างที่เป็นแหล่งสนับสนุนสำคัญในชีวิตของคุณ
- ครอบครัวหรือบุคคลรอบข้างมีบทบาทอย่างไรต่อการตัดสินใจรับบุตรบุญธรรม
- หากเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน คุณมีใครที่สามารถขอความช่วยเหลือได้
- คุณมีการเชื่อมโยงกับชุมชน โรงเรียน หรือแหล่งทรัพยากรใดบ้าง

ข้อควรพิจารณาเชิงวิชาชีพ

ในกรณีที่ครอบครัวเดิมไม่ให้การสนับสนุน ควรพิจารณา “ครอบครัวที่เลือกเอง” ในฐานะจุดแข็ง ไม่ใช่ข้อจำกัด

คลังคำถามเพื่อการประเมิน

5.5 ประสบการณ์การถูกเลือกปฏิบัติ

ประเด็นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์การเผชิญอคติหรือการเลือกปฏิบัติ และกลไกการรับมือของผู้ขอรับบุตรบุญธรรม

แนวคำถามตัวอย่าง

- คุณเคยเผชิญกับอคติหรือการเลือกปฏิบัติในชีวิตหรือไม่ และคุณจัดการกับสถานการณ์นั้นอย่างไร
- ประสบการณ์ดังกล่าวส่งผลต่อมุมมองการใช้ชีวิตหรือการเลี้ยงดูเด็กของคุณอย่างไร
- คุณมีวิธีดูแลสุขภาพทางใจของตนเองเมื่อต้องเผชิญแรงกดดันจากสังคมอย่างไร

ข้อควรพิจารณาเชิงวิชาชีพ

ควรถามด้วยความระมัดระวัง อธิบายเหตุผลของการถามอย่างชัดเจนและมุ่งเน้นการประเมินความเข้มแข็งและการฟื้นตัวมากกว่าการรื้อฟื้นบาดแผล

คลังคำถามเพื่อการประเมิน

5.6 การเตรียมความพร้อมเพื่อปกป้องเด็ก

คำถามในส่วนนี้มุ่งประเมินความพร้อมของผู้ขอรับบุตรบุญธรรมในการสนับสนุน ปกป้อง และเสริมพลังให้เด็กในบริบททางสังคมที่หลากหลาย

แนวคำถามตัวอย่าง

- คุณมีแนวทางอย่างไรในการอธิบายโครงสร้างครอบครัวให้เด็กเข้าใจ
- หากเด็กต้องเผชิญกับคำถามหรือการล้อเลียนจากสังคม คุณจะช่วยเหลืออย่างไร
- คุณมีแผนในการสร้างความภาคภูมิใจในตนเองให้เด็กอย่างไร
- คุณคิดว่าประสบการณ์ชีวิตของคุณสามารถนำมาใช้เป็นบทเรียนเชิงบวกในการเลี้ยงดูเด็กได้อย่างไร

ข้อควรพิจารณาเชิงวิชาชีพ

ควรประเมินทั้งแผนการเชิงป้องกัน การสื่อสารเชิงบวกและความสามารถในการสนับสนุนเด็กในระยะยาว

คลังคำถามเพื่อการประเมิน

KEY TAKEAWAY

- คลังคำถามเป็น แนวทางเพื่อการสนทนา ไม่ใช่สคริปต์ตายตัว
 - คำถามชุดเดียวกันสามารถใช้กับครอบครัวทุกรูปแบบ โดยปรับวิธีการสื่อสาร
 - การอธิบายเหตุผลของคำถามช่วยสร้างความไว้วางใจและข้อมูลที่เป็นจริง
 - การประเมินที่ดีต้องมุ่งเห็นทั้งจุดแข็ง ความพร้อม และความท้าทายอย่างสมดุล
 - บทนี้เป็นเครื่องมือหลักที่ช่วยให้นักสังคมสงเคราะห์ประเมินได้อย่างเป็นธรรมชาติและมีคุณภาพ
-

แนวทางการใช้ภาษาที่ครอบคลุมและให้เกียรติ (Inclusive Language)

6.2 ตัวอย่างภาษาที่ควรหลีกเลี่ยงและภาษาที่ควรใช้

การหลีกเลี่ยงภาษาที่สะท้อนอคติหรือกรอบความคิดแบบตายตัวเป็นก้าวสำคัญในการสร้างกระบวนการประเมินที่เป็นธรรม นักสังคมสงเคราะห์ควรตระหนักว่าบางถ้อยคำอาจส่งสารเชิงลบโดยไม่ตั้งใจ

ตัวอย่างภาษาที่ควรหลีกเลี่ยง และทางเลือกที่เหมาะสม

- คำถามที่เน้นบทบาทตามเพศสภาพ

ควรหลีกเลี่ยง: “ใครจะเป็นพ่อและใครจะเป็นแม่”

ควรใช้: “คุณวางแผนแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็กอย่างไร”
- การใช้คำที่ตั้งสมมติฐานล่วงหน้า

ควรหลีกเลี่ยง: “เด็กจะสับสนหรือไม่”

ควรใช้: “คุณมีแนวทางอย่างไรในการช่วยให้เด็กเข้าใจและมั่นใจในโครงสร้างครอบครัวของตนเอง”
- การใช้คำที่ลดทอนคุณค่าของรูปแบบครอบครัว

ควรหลีกเลี่ยง: “ครอบครัวทางเลือก”

ควรใช้: “ครอบครัวที่มีความหลากหลาย” หรือ “รูปแบบครอบครัวที่หลากหลาย”
- การตั้งคำถามที่ผูกกับแบบแผนครอบครัวดั้งเดิม

ควรหลีกเลี่ยง: “เด็กส่วนใหญ่จะมีทั้งพ่อและแม่ คุณคิดว่าแบบนี้จะมีปัญหาหรือไม่”

ควรใช้: “ครอบครัวมีหลายรูปแบบ คุณมีแนวทางอย่างไรในการสร้างความมั่นคงและความอบอุ่นให้เด็กในครอบครัวของคุณ”

แนวทางการใช้ภาษาที่ครอบคลุมและให้เกียรติ (Inclusive Language)

ตัวอย่างภาษาที่ควรหลีกเลี่ยง และทางเลือกที่เหมาะสม

- การใช้คำที่สร้างลำดับคุณค่าโดยไม่ตั้งใจ

ควรหลีกเลี่ยง: “พ่อแม่ที่แท้จริงของเด็กเป็นใคร”

ควรใช้: “พ่อแม่ผู้ให้กำเนิดของเด็ก” หรือ “ครอบครัวผู้ให้กำเนิด”
- การตั้งคำถามที่สะท้อนความกังวลเชิงสมมติฐาน

ควรหลีกเลี่ยง: “คุณแน่ใจหรือว่าเด็กจะไม่สับสนเรื่องบทบาทของพ่อแม่”

ควรใช้: “คุณมีแนวทางอย่างไรในการสื่อสารกับเด็กเกี่ยวกับบทบาทและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว”
- การใช้คำเรียกความสัมพันธ์โดยไม่ตรวจสอบความเหมาะสม

ควรหลีกเลี่ยง: “สามี/ภรรยาของคุณ” (เมื่อยังไม่ทราบสถานะหรือคำที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้)

ควรใช้: “คู่ชีวิตของคุณ” หรือ “คู่ของคุณ”
- การใช้คำที่ทำให้ครอบครัวรู้สึกเป็นข้อยกเว้นของระบบ

ควรหลีกเลี่ยง: “กรณีของคุณถือเป็นกรณีพิเศษ”

ควรใช้: “ในบริบทของครอบครัวของคุณ มีประเด็นใดที่ควรพิจารณาเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์ของเด็ก”

การปรับเปลี่ยนถ้อยคำดังกล่าวช่วยให้คำถามยังคงประเมินประเด็นสำคัญได้ครบถ้วนโดยไม่ส่งสารเชิงตัดสินหรือเลือกปฏิบัติ

แนวทางการใช้ภาษาที่ครอบคลุมและให้เกียรติ (Inclusive Language)

6.3 การใช้สรรพนาม

การใช้สรรพนามที่ถูกต้องเป็นการแสดงความเคารพต่อตัวตนของผู้ขอรับบุตรบุญธรรมอย่างชัดเจน เจ้าหน้าที่ไม่ควรตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับสรรพนามจากรูปลักษณ์ภายนอกหรือเอกสารทางราชการเพียงอย่างเดียว

แนวปฏิบัติที่เหมาะสม ได้แก่

- การถามอย่างสุภาพว่า “คุณใช้สรรพนามอะไร” เมื่อไม่แน่ใจ
- การแนะนำสรรพนามของตนเองก่อน เพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและลดความกระอักกระอ่วน
- การใช้สรรพนามที่ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุอย่างสม่ำเสมอ

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ใช้สรรพนามผิดพลาด ควรกล่าวขอโทษสั้น ๆ แก้ไขให้ถูกต้อง และดำเนินการสนทนาต่อไป โดยไม่ทำให้เป็นประเด็นใหญ่ การแสดงความตั้งใจเรียนรู้และปรับปรุงมีความสำคัญยิ่งกว่าความสมบูรณ์แบบของภาษา

6.4 การปรับแบบฟอร์มและเอกสาร

นอกเหนือจากการสื่อสารด้วยวาจา ภาษาในแบบฟอร์มและเอกสารทางราชการก็มีผลต่อความรู้สึกของผู้ขอรับบุตรบุญธรรม การใช้คำที่ไม่ครอบคลุมอาจทำให้ผู้กรอกข้อมูลรู้สึกไม่สบายใจหรือไม่อยู่ในกรอบของระบบ

แนวทางการปรับแบบฟอร์มและเอกสาร ได้แก่

- ใช้คำที่เป็นกลางทางเพศ เช่น “ผู้ปกครอง 1 / ผู้ปกครอง 2” แทน “บิดา / มารดา”
- เปิดช่องให้ผู้กรอกข้อมูลสามารถระบุสรรพนามหรือคำนำหน้าชื่อที่ต้องการใช้
- ทบทวนคำถามหรือหัวข้อที่อาจตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับรูปแบบครอบครัวล่วงหน้า

การปรับปรุงเอกสารเหล่านี้ไม่เพียงช่วยลดอคติที่แฝงอยู่ในระบบ แต่ยังช่วยส่งสัญญาณว่าหน่วยงานให้ความเคารพและยอมรับครอบครัวทุกรูปแบบอย่างแท้จริง

แนวทางการใช้ภาษาที่ครอบคลุมและให้เกียรติ (Inclusive Language)

KEY TAKEAWAY

- ภาษาเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดคุณภาพและความเป็นธรรมของการประเมิน
 - ภาษาที่ครอบคลุมช่วยสร้างความปลอดภัยทางใจและข้อมูลที่เป็นจริง
 - การหลีกเลี่ยงถ้อยคำที่ตั้งสมมติฐานล่วงหน้าเป็นการลดอคติในกระบวนการประเมิน
 - การใช้สรรพนามอย่างถูกต้องคือการเคารพตัวตนของผู้เข้ารับบุตรบุญธรรม
 - การปรับแบบฟอร์มและเอกสารเป็นส่วนหนึ่งของการปิดช่องอคติในเชิงโครงสร้าง
-

ตารางสรุปคำศัพท์ด้านความหลากหลายทางเพศ

ภาคผนวกนี้จัดทำขึ้นเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติงานด้านการรับบุตรบุญธรรม โดยเฉพาะการสัมภาษณ์และประเมินครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศ คำอธิบายทั้งหมด มีวัตถุประสงค์เพื่อ **ลดอคติ** เพิ่มความถูกต้องในการสื่อสารและสนับสนุนการใช้ดุลพินิจ **เชิงวิชาชีพ** มิได้ใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินคุณค่าหรือ ความเหมาะสมของบุคคล

คำศัพท์	มิติที่เกี่ยวข้อง	คำอธิบายโดยสรุป
ผู้มีความหลากหลายทางเพศ	ภาพรวม	คำรวมเรียกบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศ เพศวิถี หรือการแสดงออกทางเพศที่หลากหลาย
LGBTQ+	รวมหลายมิติ	คำย่อเรียกกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในหลายรูปแบบ
Lesbian (หญิงรักหญิง)	เพศวิถี	ผู้หญิงที่มีความรู้สึกดึงดูดต่อผู้หญิง
Gay (ชายรักชาย)	เพศวิถี	ผู้ชายที่มีความรู้สึกดึงดูดต่อผู้ชาย
Bisexual	เพศวิถี	บุคคลที่มีความรู้สึกดึงดูดต่อมากกว่าหนึ่งเพศ
Transgender (คนข้ามเพศ)	อัตลักษณ์ทางเพศ	บุคคลที่อัตลักษณ์ทางเพศไม่ตรงกับเพศกำเนิด

ตารางสรุปคำศัพท์ด้านความหลากหลายทางเพศ

คำศัพท์	มิติที่เกี่ยวข้อง	คำอธิบายโดยสรุป
Non-binary	อัตลักษณ์ทางเพศ	บุคคลที่ไม่ระบุตนเองเป็นชายหรือหญิงอย่างตายตัว
Cisgender	อัตลักษณ์ทางเพศ	บุคคลที่อัตลักษณ์ตรงกับเพศกำเนิด
Queer	อัตลักษณ์/เพศวิถี	คำที่บางบุคคลใช้เรียกตนเองว่านอกกรอบเดิม
Questioning	กระบวนการค้นหาตนเอง	บุคคลที่อยู่ระหว่างทำความเข้าใจอัตลักษณ์หรือเพศวิถี
Pansexual	เพศวิถี	บุคคลที่รักโดยไม่ยึดเพศเป็นเงื่อนไขหลัก
Asexual	เพศวิถี	บุคคลที่ไม่มีหรือมีความรู้สึกทางเพศน้อย
Intersex	ชีววิทยา	บุคคลที่มีลักษณะเพศกำกวมทางชีววิทยา
Gender Identity	แนวคิดหลัก	ความรู้สึกภายในว่าตนเองเป็น เพศใด

ตารางสรุปคำศัพท์ด้านความหลากหลายทางเพศ

คำศัพท์	มิติที่เกี่ยวข้อง	คำอธิบายโดยสรุป
Sexual Orientation	แนวคิดหลัก	รูปแบบความรู้สึกดึงดูดทางอารมณ์หรือความรัก
Gender Expression	แนวคิดหลัก	การแสดงออกทางรูปลักษณ์/ บทบาททางสังคม

หมายเหตุสำหรับผู้ใช้ตาราง

ตารางนี้จัดทำขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานใช้คำศัพท์อย่างถูกต้องและเป็นกลาง มิได้มีผลเปลี่ยนแปลงนิยามทางกฎหมายหรือสถานะบุคคลตามกฎหมายไทย การประเมินครอบครัวยังคงยึดผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์และประเมิน Homestudy

หมวดที่ 1

ประสบการณ์ชีวิตและอัตลักษณ์ของผู้ขอรับเด็ก

- คุณช่วยเล่าเส้นทางชีวิตและประสบการณ์สำคัญที่หล่อหลอมให้คุณเป็นตัวคุณในปัจจุบันได้หรือไม่
- คุณเริ่มตระหนักถึงอัตลักษณ์ทางเพศของตนเองเมื่อใด และมีผลต่อชีวิตอย่างไร
- คุณมีประสบการณ์การเปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศกับครอบครัวหรือบุคคลรอบข้างอย่างไร
- ปฏิกริยาที่ได้รับจากครอบครัวหรือสังคมส่งผลต่อความรู้สึกและการใช้ชีวิตของคุณอย่างไร
- มีบริบทใดที่คุณเลือกไม่เปิดเผยตัวตนหรือไม่ และเพราะเหตุใด

หมวดที่ 2

ทัศนคติต่อการรับบุตรบุญธรรมและการเป็นผู้ปกครอง

- อะไรคือเหตุผลหรือแรงบันดาลใจที่ทำให้คุณตัดสินใจรับบุตรบุญธรรม
- คุณมีความเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของการเป็นผู้ปกครองอย่างไร
- คุณมีความคาดหวังต่อการเป็นพ่อแม่หรือผู้ปกครองในลักษณะใด
- คุณมีแนวคิดหรือแผนการบอกเล่าเรื่องการเป็นบุตรบุญธรรมให้เด็กทราบอย่างไร
- คุณคาดหวังบทบาทของเด็กในครอบครัวอย่างไร และคิดถึงความต้องการของเด็กในมิติใดบ้าง

แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์และประเมิน Homestudy

หมวดที่ 3

ความสัมพันธ์ในชีวิตคู่และพลวัตครอบครัว

- คุณและคู่ชีวิตเริ่มต้นความสัมพันธ์กันอย่างไร และอะไรทำให้ตัดสินใจใช้ชีวิตร่วมกัน
- คุณมองว่าจุดแข็งและจุดที่ต้องปรับตัวในความสัมพันธ์ของคุณคืออะไร
- เมื่อเกิดความเห็นต่างหรือความขัดแย้ง คุณทั้งสองมีวิธีการจัดการอย่างไร
- คุณแบ่งบทบาทและความรับผิดชอบในชีวิตประจำวันและการเลี้ยงดูเด็กอย่างไร
- ประสบการณ์ความสัมพันธ์ในอดีตมีผลต่อการสร้างครอบครัวในปัจจุบันอย่างไร

หมวดที่ 4

เครือข่ายสนับสนุนจากครอบครัว ชุมชน และที่ทำงาน

- ครอบครัวของคุณมีทำอย่างไรต่อการตัดสินใจรับบุตรบุญธรรม
- หากมีบุคคลในครอบครัวหรือชุมชนที่ไม่สนับสนุน คุณมีวิธีการจัดการกับสถานการณ์นั้นอย่างไร
- ใครบ้างที่เป็นแหล่งสนับสนุนสำคัญในชีวิตของคุณ
- คุณมี “ครอบครัวที่เลือกเอง” หรือเครือข่ายสนับสนุนอื่นใดหรือไม่
- หากเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินหรือความจำเป็น คุณสามารถขอความช่วยเหลือจากใครได้บ้าง

แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์และประเมิน Homestudy

หมวดที่ 5

ประสบการณ์การถูกเลือกปฏิบัติและการรับมือกับความท้าทายทางสังคม

- คุณเคยมีประสบการณ์ถูกเลือกปฏิบัติหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมจากอัตลักษณ์ทางเพศหรือไม่
- เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลต่อความรู้สึกและการใช้ชีวิตของคุณอย่างไร
- คุณมีวิธีจัดการกับความเครียดหรือแรงกดดันจากสังคมอย่างไร
- คุณมีมุมมองต่อประเด็นความรุนแรงในครอบครัวหรือความรุนแรงบนฐานเพศอย่างไร
- คุณคิดว่าประสบการณ์เหล่านี้ส่งผลต่อแนวความคิดเลี้ยงดูเด็กของคุณอย่างไร

หมวดที่ 6

การเตรียมความพร้อมในการปกป้องและสนับสนุนเด็ก

- คุณมีแนวทางอย่างไรในการอธิบายรูปแบบครอบครัวให้เด็กเข้าใจ
- หากเด็กต้องเผชิญกับคำถามหรือการล้อเลียนจากสังคม คุณจะช่วยเหลืออย่างไร
- คุณมีแผนในการเสริมสร้างความมั่นใจและคุณค่าในตนเองให้เด็กอย่างไร
- คุณคิดว่าประสบการณ์ชีวิตของคุณสามารถนำมาใช้เป็นจุดแข็งในการเลี้ยงดูเด็กได้อย่างไร
- คุณจะช่วยให้เด็กภูมิใจในครอบครัวของตนเองได้อย่างไร

แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์และประเมิน Homestudy

หมวดที่ 7

ความเข้าใจด้านกฎหมายและความพร้อมก่อนรับเด็ก

- คุณมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของผู้ปกครองตามกฎหมายอย่างไร
- คุณเข้าใจสิทธิของเด็กในฐานะบุตรบุญธรรมในมิติใดบ้าง
- คุณมีการเตรียมความพร้อมด้านที่อยู่อาศัย การดูแล และการศึกษาอย่างไร
- คุณมีแผนการขอรับการสนับสนุนหรือบริการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างไร
- คุณมองความรับผิดชอบระยะยาวในการเป็นผู้ปกครองอย่างไร

ตัวอย่างการใช้ภาษาที่ครอบคลุม (Inclusive Language) เมื่อทำงานกับผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมที่เป็นคู่สมรส/ คู่ชีวิตที่มีความหลากหลายทางเพศ

การใช้ภาษาที่ครอบคลุม (Inclusive Language) มีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร ปลอดภัยและไม่เลือกปฏิบัติเมื่อผู้ขอรับบุตรบุญธรรมที่มีความหลากหลายทางเพศ

1. ใช้ภาษาที่เป็นกลางทางเพศ (GENDER-NEUTRAL LANGUAGE)

- ใช้: “คู่ของคุณ” หรือ “คู่ชีวิตของคุณ”
- หลีกเลี่ยง: “สามี” หรือ “ภรรยา” หากไม่แน่ใจเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศ
- ใช้: “คุณมีคู่ชีวิตหรือบุคคลสำคัญที่ต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการนี้หรือไม่?”
- หลีกเลี่ยง: “คุณมีสามี/ภรรยาที่จะช่วยเลี้ยงดูเด็กหรือไม่?”

2. ใช้ภาษาที่ให้ความเคารพต่ออัตลักษณ์และความสัมพันธ์

- ใช้: “คุณวางแผนแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูบุตรอย่างไร?”
- หลีกเลี่ยง: “ใครจะเป็น “แม่” และใครจะเป็น “พ่อ”?”
- ใช้: “คุณมีแนวทางหรือกลยุทธ์อย่างไรในการช่วยให้บุตรรู้สึกมั่นใจและได้รับการสนับสนุนในโครงสร้างครอบครัวของตน?”
- หลีกเลี่ยง: “คุณแน่ใจหรือว่าเด็กจะไม่สับสนเมื่อต้องเติบโตในครอบครัวที่มีพ่อแม่เพศเดียวกัน?”

3. แสดงถึงการยอมรับรูปแบบครอบครัวที่มีความหลากหลาย

- ใช้: “ครอบครัวมีหลายรูปแบบ สิ่งสำคัญที่สุดคือความรัก ความมั่นคง และการดูแลเอาใจใส่”
- หลีกเลี่ยง: “เด็กส่วนใหญ่มีทั้งพ่อและแม่”
- ใช้: “ใครบ้างที่เป็นบุคคลต้นแบบและเป็นผู้ให้การสนับสนุนที่สำคัญในชีวิตของคุณ?”
- หลีกเลี่ยง: “คุณจะจัดการกับการขาดแบบอย่าง (Role Model) ของเพศชาย/หญิงอย่างไร?”

ตัวอย่างการใช้ภาษาที่ครอบคลุม (Inclusive Language) เมื่อทำงานกับผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมที่เป็นคู่สมรส/ คู่ชีวิตที่มีความหลากหลายทางเพศ

4. การจัดการกับอคติอย่างให้เกียรติ

- ใช้: “งานวิจัยแสดงให้เห็นว่าสิ่งสำคัญต่อความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กคือความรัก ความมั่นคง และการสนับสนุนมากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับเพศของพ่อแม่”
- หลีกเลี่ยง: “บางคนเชื่อว่าเด็กควรเติบโตในรูปแบบครอบครัวแบบดั้งเดิม”
- ใช้: “คุณมีแผนอย่างไรในการสนับสนุนลูกของคุณให้รับมือกับคำถามเกี่ยวกับครอบครัวของพวกเขา?”
- หลีกเลี่ยง: “เด็กจะถูกล้อเลียนกลั่นแกล้งเพราะรูปแบบครอบครัวของคุณหรือไม่?”

5. ใช้ภาษาที่ให้การยอมรับในเอกสารที่เกี่ยวข้อง

- ใช้: “ผู้สมัครขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม” (Prospective adoptive parents)
- หลีกเลี่ยง: “คู่รักเพศเดียวกันที่สมัครขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม” (Same-Sex couple adopting)
- ใช้: “รูปแบบครอบครัวที่หลากหลาย” (Diverse family structure)
- หลีกเลี่ยง: “การจัดรูปแบบครอบครัวทางเลือก” (Alternative family arrangement)
- ใช้: “พ่อแม่ผู้ให้กำเนิดและพ่อแม่บุญธรรม” (Birth parents and adoptive parents)
- หลีกเลี่ยง: “พ่อแม่ทางชีวภาพและพ่อแม่ที่แท้จริง” (Biological parents and real parents)

เชิงอ้างอิงท้ายเล่ม (References / Further Reading)

1. เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการเด็กและเยาวชน. ศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม. (2568).

เอกสารประกอบระเบียบวาระที่ 3.1.1 เรื่อง การพิจารณาลักษณะคำถามประกอบการประเมินคุณสมบัติและความเหมาะสมของผู้ขอรับเด็กต่างเพศและผู้ขอรับเด็กที่มีความหลากหลายทางเพศ. กรุงเทพฯ: กรมกิจการเด็กและเยาวชน.

กรมกิจการเด็กและเยาวชน. ศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม. (2568).

แนวทางการประเมินสภาพความเป็นอยู่และความเหมาะสมของผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมที่เป็นคู่สมรส/คู่ชีวิตเพศเดียวกัน. กรุงเทพฯ: กรมกิจการเด็กและเยาวชน.

พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522.

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ว่าด้วยการสมรสเท่าเทียม) พ.ศ. 2567. มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 23 มกราคม 2568.

2. เอกสารอ่านเพิ่มเติม

Capacity Building Center for States. (n.d.).

Toolkit to Support Child Welfare Agencies in Serving LGBTQ Children, Youth, and Families.

Human Rights Campaign Foundation. (n.d.).

Affirming Homestudy Questions for Transgender & Non-Binary Applicants.

Victorian Government. (2023).

LGBTIQA+ Inclusive Language Guide.

UNDP Thailand. (2568).

Thailand's Marriage Equality: A Huge Step, But the Journey Continues.

**ศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม
กรมกิจการเด็กและเยาวชน
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์**